

Maiatzaren 3an zendu zen Jexux Artze. Ez Dok Amairuko kide izandakoa txalapartaren aro berriaren sortzaile nagusietako bat izan zen. Hona hemen Bernardo Atxagak musika tresna horri eta Artzetarren anaia gazteenari eskainitako zenbait hitz.

TXALAPARTA ETA HERIOTZA

Garai bateko kanposantua, Andoainen, elizaren muinoan bertan zegoen, eta hantxe eman zioten lurra 1969. urtean Rikardo Arregi gazteari. Bazihoan zeremonia bukatzera, eta, bat batean, Belkoain mendiko baso barrutik sortuta bezala, egurrak egurra jotzean egiten duen soinu zerrenda iritsi zitzaigun belarrietara. Batzuetan, estutu egiten ziren zerrenda

ipuinetako amandreek umeekin erabiltzen dituzten zilar edo urre izpiekin. Geroago etorri ziren albisteak: egur soinu zeukan tresnari "txalaparta" esaten zitzaiola, eta Artze anaia izan zirela taurmaturgoak, heriotza hurbilaren zama arindu eta, elizan eskatu bezala, bihotzak goraka jarri zituztenak.

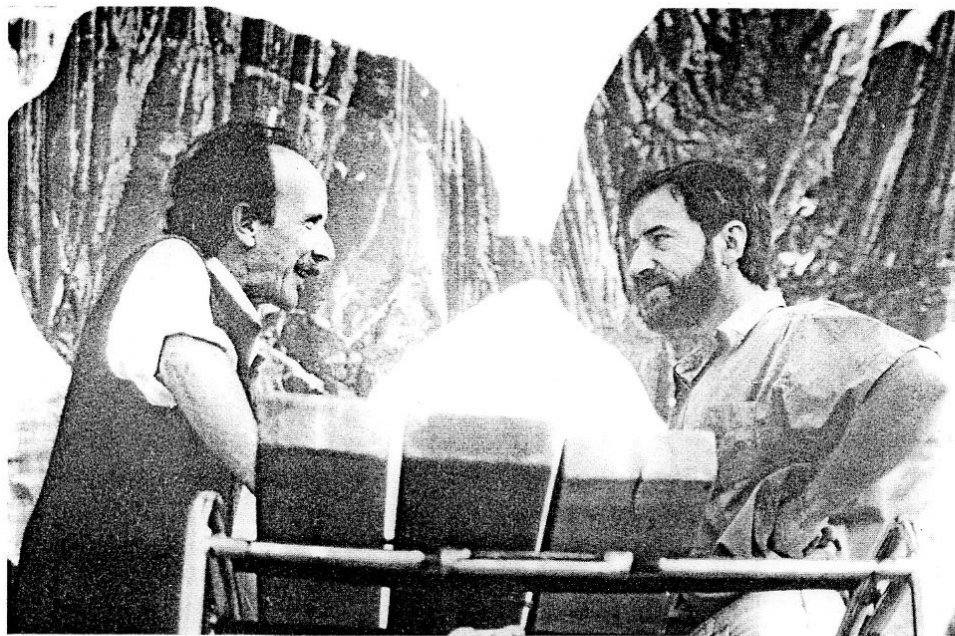
Txalapartak bide luzea egingo zuen hurrengo urteetan. Andoaingo kanposan-

nahasteko berezko dohainik, baina bere ibilera oso desberdina izango zen Artzetarrak izan ez balira; ez balute izan, bi anaia, Rikardo Arregiren hileta egunean erakutsitako fedea eta gogoia. Beraiek aldatu zuten txalaparta tokiz, beraiek kokatu zuten beste adierazpen sistema batean; beraiekin bete zen tradizio esanguratsuaren lelo nagusia: "Sar dadila ardo berria zahagi zaharretan". Labur, poesia berezi bat erantsi zioten tresnari; metafisikoa, neurri handi batean.

Hamaika aldiz ikusi genituen Artzetarrak jotzen. Bat iheska; bestea harrapaka; bat alde, bestea aurka; bat dantzan; bestea, tinko. Batzuetan, biak bateratuz, oihal mehe bat osatzen zuten soinu zerrendarekin, eta bazirudien orduan uda bete zela eta erreka bazter batean zapoak kantuka eta abistuka ari zirela; lokartuta gelditzen ginen oihal hartan bilduta. zapokumeak berak bezala agian, eta ez ginen mugitzen harik eta kolpe ozen batek esnatzen gintuen arte.

Hil da Artzetarren anaia gazteena. Berari lurra eman behar zioten larunbat arratsalde berebean, bagenbiltzan lagun batzuk Arabako herrirka batean barrena eta bospasei gaztetxo ikusi genituen estalpe batean bilduta. Adineko beste pertsona gutxi batzuk ere bazeuden inguruan. Eguna hotza zen, zerua goibel zegoen. Hotzagoa eta goibelagoa iruditzen zitzaigun gainera guri, albiste txarra jakinda. Bat batean, Rikardo Arregiren hileta hartan bezain ustekabea, egurrak egurra jotzean egiten duen soinu zerrenda zabaldu zen gurc inguruan. Estalpeko gaztetxoak, Jexux Artze ezagutu ere egiten ez zutenak, baina haren ondorengoak ezinbestean, txalaparta jotzen ari ziren. Egun goibel eta hotz hura argitu egin zen apur bat: airean, hausterrarekin nahastuz, hausterraren aurka, zilar eta urre izpiak zebiltzan orain, ipuinetako amandreek umeekin erabiltzen dituzten berberak ●

BERNARDO ATXAGA

■ JosAnton Artze eta Jexux Artze.

hartako tartekak; bestetan, zabaldu: estutzen zirenean, zaldi hotsa entzun ahal zen; zabalitzen zirenean, norbait ari zela deika iruditzen zitzaigun, eta halako molde bereziz non, hilobi ingurutik mugitu gabe, urruneko paisaje batean sentiarazten gintuen, edota beste denbora batean.

Joaldi hark amaiera eman zion hileta gogoangarriari, zeinetan, ahots urratuz, Gabriel Arestik "tximeleten" poema ederra irakurri baitzuen, eta denok etxeratu ginen zeremonia bukaera hartan bekokia zipriztindu izan baligute bezala; ez hausterrarekin, aldiari zegokionez, baizik eta

tuan azaldu eta handik oso gutxira, aparteko garrantzia hartu zuen Ez dok Amairu taldearen ikuskizunetan; segidan, abangoardiako musikaz arduratzen zen Italiako argitaletxe baten onespina lortu zuen; aldi berean, bere sortaldi berria ziurtatzen zuen "erretratoa" egin zion Remigio Mendiburu eskultoreak, eta Bilboko Arte Ederretako museoan kokatu zuen, kubistek pintatutako gitarra eta arrabiten ondoan. Gerora ere, fortunak ez zion bizkarrik eman: tresna ezaguna eta erabilia bihurtu zen Euskal Herri osoan.

Perkusioaren alorrekoa izanik, txalapartak bazuen, noski, beste soinuekin